

**Keskkonnamõju strateegiline
hindamine ja keskkonnamõju
hindamine rannikuehitiste
kavandamisel**

Aide Kaar
keskkonnaekspert

Aide Kaar

- OÜ E-Konsult, OÜ EstKonsult alates 2004
- KMH litsents alates mai 2007
- KSH juhtekspert
- Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühingu asutajaliige

(<http://www.eaia.eu/>)

Käsitletavad teemad

- Eelhindamine ja selle oodatavad tulemused
- Mõju hindamise mahu määramine ja ekspertgrupi moodustamine
- Heljumi loodusliku väärtused merevees ja nendega modelleerimisel arvestamine
- Kaadamine, süvenduspinnase ladestamine maismaale, kaadamisala valik
- Sadamatest lähtuvad riskid Muuga sadama näitel ja nendega arendustegevuses arvestamine

Eelhindamine

- Kui kavandatav tegevus ei kuulu KeHJS loetletud olulise keskkonnamõjuga tegevuse hulka, peab andma eelhindangu selle kohta, kas tegevusel võib olla oluline keskkonnamõju.
- Selleks peab arendaja koos tegevusloa taotlusega otsustajale andma ulatusliku alusmaterjali (KeHJS § 6¹).
- Vahel on selle asemel otstarbekas lasta eelhindang või nõutud materjal eksperdil koostada.
- Vastav juhendmaterjali KeM kodulehel (<https://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/keskkonnakorraldus/moju-hindamine-keskkonnale>).
- Eelhindamine koostatakse olemasoleva materjali põhjal, selleks üldjuhul lisauuringuid läbi ei viida.
- Eelhindangu koostamisel tulemusena selgub KSH/KMH algatamise vajadus, kui tellija soovib enamasti, siis tuleb selles kohe alguses kokku leppida.
- Lautrikoha rajamisel mõjude hindamine sellega ilmselt piirneb.

Mõju hindamise mahu määramine

- Mõju hindamise maht selgub VTK/KMHP valmimisega.
- Pakkuja peab suutma seda prognoosida hanke käigus, seetõttu on oluline tutvustada hankematerjalide hulgas võimalikult täpselt kavandatavat tegevust ja varasemat andmestikku.
- Suuremate projektide puhul tasub kaaluda VTK/KMHP eraldi ja aruande koostamisele eraldi hanke korraldamist.

Heljumi looduslikud väärtused

- TTÜ-s on kaitstud magistritöö, kus muuhulgas käsitletakse ka Eesti rannikumere looduslikku heljumi kontsentratsiooni: “Süvendustööde mõju heljumi kontsentratsiooni ruumilisele jaotusele, hinnatuna kaugseire andmetest”, Laura Raag 2014.
- Liivi lahe looduslik foon, arvestamata tormidest põhjustatud heljumi kannet veesambasse, võib olla sama suur kui kaadamisest tekkiv heljumi kontsentratsioon.
- Kui hoiduda kaadamisest juhul, kui tuule kiirus on üle kolme tunni olnud üle 13 m/s, siis võib kaadamise mõju võrrelda loodusliku olukorraga aprillis ja septembris-oktoobris Liivi lahes (Kihnu sadama rekonstrueerimise KMH).

Kaadamine

- Projekt näeb ette süvendamise vajaduse ja mahu, aga mitte süvenduspinnase edasise käsitlemise võimalusi.
- Arendaja peab süvenduspinnase edasise käitlemise lahendama kas iseseisvalt või konsultandi abiga ennem vee erikasutusloa taotluse esitamist.
- Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitse konventsiooni kohaselt peab kaadamisel rakendama jäätmetekke vältimise põhimõtteid, mille eesmärk on leida kaadamisele alternatiivseid võimalusi maismaal. Kaadatavat ainet käsitletakse kui jäätmeid ning merre kaadamine peaks olema viimane lahendus, kui kõik muud võimalused on ammendunud või oleksid ebamõistlikult kallid.
- Süvendamine ja kaadamine on sadamaehituse projekti ühed kallimad osad.
- Vastavalt juhisele "HELCOMi suunised süvendamisel saadud materjali merre kaadamiseks" tuleb muuhulgas võtta arvesse majanduslikku otstarbekust.
- Täiendavaid lahendusi võib tulla mõju hindamise käigus.

Kaadamine vs pinnase ladustamine maismaale

- Kihnu sadama rekonstrueerimise KMH programmi koostamise käigus esitas omavalitsus ettepaneku ladustada ca $\frac{1}{4}$ süvenduspinnase mahust vallale kuuluvale kinnistule sadamas.
- Tulemuseks väiksem keskkonnamõju ja arendaja hinnangul 3 korda odavam hind.
- Sarnased näited Sõru sadama rekonstrueerimise KMH ja Kelnase sadama rekonstrueerimise KMH.
- Kui pinnasele on olemas kindel kasutus maismaal, väljaspool sadama territooriumit, tuleb Keskkonnaametilt taotleda kaevise võõrandamise nõusolek (vastavalt maapõueseadusele).
- Kui kaevisele ei ole võimalik mingit kindlat kasutust ette näha, tuleb see lugeda jäätmeiks ning üle anda vastavat õigust omavatele isikutele, või taotleda jäätmeluba jäätmete edasiseks käitlemiseks. Kui kaevis ladestatakse rohkem kui 3 aastaks, on tegemist prügilaga (JäätS § 34 lg 3).

Kaadamisala valik

- Olemasolevad kaadamisalad on avaldatud Veeteede Ameti poolt väljaantud navigatsiooniteabes.
- Paljud neist asuvad madalmeres, Natura 2000 alal või kaldale väga lähedal.
- Olemasolev kaadamisala ei pruugi sobida oma kauguse või võimaliku (koos)mõju tõttu.

Näited

- Merirahu sadama arendaja oli arvestanud kaadamisega olemasolevale kaadamisalale, aga mõju hindamisel selgus, et juhises "HELCOMi suunised süvendamisel saadud materjali merre kaadamiseks" toodud kriteeriumite põhjal on uue kaadamisala leidmine keskkonnasäästlikum.
- Arendaja oli Kihnu sadama rekonstrueerimiseks kriteeriumitele vastava kaadamisala valinud välja veeerikasutusloa taotluse koostamise käigus ja kooskõlastanud selle. Natura hindamisel selgus, et valitud kaadamisala avaldaks linnustikule negatiivset mõju ja leida tuli uus.

Riskid

- Kui sadamas käideldakse ohtlikke kemikaale, nt on kavandatud punkerdamine, tuleb hinnata ka riske.
- „Muuga sadama sadamaalal asuvate ettevõtete tegevusega seonduvate riskide hindamine ja summaarne riskianalüüs“, 2015.
- Riskianalüüsi avalik kokkuvõte leitav AS Tallinna Sadam kodulehel: <http://ts.ee/ohutus>
- Analoogiline RA on valmimas Sillamäe sadama kohta, selle kokkuvõte avalikustatakse pärast töö valmimist.
- Töö tulemused on üheks sisendiks kohalikele omavalitsustele, riigiametitele, ekspertidele ja teistele sarnastele isikutele uute arenduste planeerimisel ja tegevuslubade väljastamisel sealhulgas uue suurõnnetuse ohuga ettevõtte asukoha valikul, olemasoleva suurõnnetuse ohuga ettevõtte tegevuse laiendamisel või tootmise suurendamisel ning suurõnnetuse ohuga ettevõtte ohualasse jääva maa-ala planeerimisel või sinna ehitise kavandamisel.

Tulemused

- Informatsioon ohukategooriaga ettevõtete kohta on olemas ja adekvaatne, doominoefektiga alad on olemas.
- Oluline on pöörata tähelepanu ka ohukategooriat mitteomavatele ettevõtetele!
- On võimalik, et ohukategooriat mitteomavad ettevõtted käitlevad ohtlikke kemikaale künniskogusest väiksemas koguses.
- Vastavalt KeMS põhimõtetele ei põhjusta selline väikeses koguses ohtlike kemikaalide käitlemine suurõnnetust, kuid teisest käitisest lähtuva õnnetuse mõjualasse sattudes võivad need kemikaalid reageerida ja osaleda või põhjustada doominoefekti.
- Ohukategooriat mitteomavate ettevõtete töötajate ohutus igapäevaselt ohualades töötades!

Jätkutegevused

- AS Tallinna Sadam andmetel:
- Valminud on evakuatsiooniteede modelleerimine ja evakuatsioonisüsteemide analüüs.
- Analüüs ohutussüsteemide integreerimiseks – kuidas õnnetuse korral üksteist aidata.
- Tööplaanis ühtsed soovituslikud kriteeriumid suurõnnetuste tõenäosuste ja tagajärgede hindamiseks Muuga sadamas.

Erinõuded maakasutuse planeerimisel ja ehitise projekteerimisel

Maakasutuse planeerimisel ning projekteerimistingimuste ja ehituslubade andmisel tuleb arvestada käitisest lähtuvate asjaoludega. Seejuures tuleb:

- 1) kindlaks teha doominoefektiga käitised;
- 2) arvestada olemasoleva käitise läheduses paiknevaid ehitisi, nagu liiklusmagistraalid, rahvarohked paigad ja elamurajoonid, kui nende paigutus võib suurendada suurõnnetuse riski või selle tagajärgede raskust;
- 3) säilitada ohutuse tagamiseks vajalik vahemaa käitise ning elamurajoonide, avalikus kasutuses olevate hoonete ja alade, puhkealade ning võimaluse korral peamiste transpordiliinide vahel;
- ...
- 5) rakendada olemasolevas käitisel vajaduse korral lisameetmeid;
- 6) tagada suurõnnetuse riski või selle tagajärgede raskuse suurenemisel avalikkuse ja käitisest lähtuva õnnetuse mõju piirkonda jääda võivate isikute teavitamine.

Kemikaaliseadus § 32

Täna!

Aide Kaar
OÜ EstKonsult
aide.kaar@ekonsult.ee